

ทำวุ่น ทำวุ่น
มหากาพย์แห่งอสูร

แม่น้ำโขง ช่วงที่ไหลคดโค้งผ่านเมืองเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ในตำนานพญาเจืองเรียกชื่อเมือง “หิรัญนครเงินยาง” (ภาพถ่ายเมื่อราว พ.ศ. ๒๕๓๘)

ทำนอง ทำนอง
มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์

พิมพ์ครั้งแรก

๒๕๔๘

ISBN 974-323-535-3

ท้าวผู้ท้าวเจือง
มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์
สุจิตต์ วงษ์เทศ : บรรณาธิการ

แปลจากต้นฉบับอักษรลาว ภาษาลาว เรื่อง
มหากาพย์ท้าวผู้ท้าวเจือง ฉบับสมบูรณ์ ราชอาณาจักร มหาสิลา วีระวงส์
ฉบับจัดพิมพ์เผยแพร่โดย สถาบันค้นคว้าศิลปวรรณคดี
คณะกรรมการค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคมแห่งรัฐ สปป. ลาว ๑๙๙๙

พิมพ์ครั้งแรก : สิงหาคม ๒๕๕๘

คณะแปล : บุญนาค สะแกนอก | วีระพงศ์ มีสถาน | ประสาท พาศิริ | สมชาย นิลอาธิ | ปราโมทย์ ในจิต
คณะปรับปรุง : กนกแซ เนตรเจริญ | มณฑา วาณิชกุลนันท์ | ยศพร ธนสีลังกูร | ศานติ ภัคดีคำ
คณะพิมพ์จัดหน้า : สิริกาญจน์ รัตนเกตุ | จิราพร อังกุลสุทธิพันธ์ | สัมจีน สมบูรณ์สิน
จัดรูปเล่ม : ศิลปวัฒนธรรม
ออกแบบปก : สุทธิชัย บุญปาน

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษ ลีปเปิ้ล เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม่ธรรมชาติ

สำนักพิมพ์มิตร

บริษัท มิตร จำกัด (มหาชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนิเวศ ประชาธิปไตย ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙/๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๘๐ ๐๐๒๑ โทรสาร ๐ ๒๕๕๕ ๓๑๖๒

จัดจำหน่าย : บริษัท งามดี จำกัด โทรศัพท์ ๐ ๒๕๘๐ ๐๐๒๑ คีต ๓๓๐๕๖ โทรสาร ๐ ๒๕๘๐ ๐๕๕๘

Printed in BANGKOK, Thailand, 2005 WWW.MATCHONBOOK.COM

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

“ เรื่องราวเกี่ยวกับท้าวสูงหรือขุนเจืองตาม
ตำนานของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อาจ
มีมิติที่แตกต่างกันออกไป แต่ประวัติของท้าวสูง
ท้าวเจือง กลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้นำทางวัฒน
ธรรมที่ไม่มีพรมแดนทางด้านเผ่าพันธุ์ เป็นพลังใน
การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางด้าน
การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในการสถาปนา
สังคมและรัฐในยุคประวัติศาสตร์ตอนต้น ”

พระดาร์ส

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

(ในพิธีเปิดการสัมมนานานาชาติ เรื่อง “ตำนานเกี่ยวกับท้าวสูง ท้าวเจือง : มิติทางประวัติศาสตร์และ
วัฒนธรรม” สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวง
ศึกษาธิการ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘)

ท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง
มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์

สารบัญ

พระคำรัส สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา	(๙)
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์	
คำนิยาม เดชาติการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	(๑๒)
คำขอบคุณ ขรรค์ชัย บุนปาน	(๑๓)

ท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง	๑
อุบัติ์นั้น	๗
ท้าวฮุ่งทำนาและให้เนื้อ	๑๙
เถ้าแก่แทนสาวให้ท้าวฮุ่ง	๔๓
นางจ้อมเชิญแทนลงเต่าช่วง	๖๔
ท้าวฮุ่งมาร่วมในงานเต่าช่วง	๗๑
การขังแนน	๘๗
ท้าวฮุ่งชวนนางจ้อมเล่นผาเข้า	๑๑๒
ท้าวแดงกา เจ้าเมืองคำว้าง ส่งสารขอนางฮั่ว	๑๒๙
ท้าวกว่ายกทัพไปตีเมืองเงินยาง	๑๕๒
กองทัพเมืองเงินยาง ถอยเข้าในเมือง	๑๖๕
ท้าวซุ้มแต่งคนไปเชิญท้าวฮุ่งมาช่วย	๑๖๘
ท้าวฮุ่งฝัน	๑๗๐
ท้าวฮุ่งส่งสารไปลานางจ้อม	๑๘๐
ท้าวฮุ่งยกพลไปแวะตั้งลานางจ้อม	๑๙๐
นางจ้อมจัดกองทัพเพิ่มเติมให้ท้าวฮุ่ง	๒๐๑
อาวพวงพาชมความงามของเมืองเงินยาง	๒๓๕
ท้าวฮุ่งส่งคนไปบอกลุง	๒๓๙
กองทัพท้าวฮุ่งตีฝ่าเข้าเมืองเงินยาง	๒๔๗
ท้าวฮุ่งยกทัพออกตีกองทัพแก้ว	๒๘๒

กองทัพแถวแตก ท้าวกว่าตายในสนามรบ	๓๐๕
ท้าวซุ้มประทานรางวัลให้แม่ทัพนายกอง	๓๑๔
ท้าวชูงยกพล ตามตีแถวถึงเมืองปะกัน	๓๒๖
ท้าวชูงให้เอาเชลยและของ คืนไปให้นางจ้อมและแม่	๓๓๐
ท้าวชูงยกพลไปตีเมืองปะกัน	๓๓๙
ท้าวชูงให้ย้ายคว่างปกครองเมืองปะกัน	๓๙๕
พวกข้าพวงคำด้อนรับ	๔๑๕
ส่งขุนฟองไปให้ข่าวก่อน	๔๒๔
ส่งท้าวเองกาทับคืน ไปครองเมืองคำวังตามเดิม	๔๖๔
ท้าวชูงให้ไปแต่งเอนางจ้อม และเชิญแม่ไปครองเมืองปะกัน	๔๖๙
ท้าวชุงเสด็จออกขมป่า	๕๓๒
นางอัคริฉฉานางจ้อม	๕๕๙
ต่างประเทศเข้าถวายเครื่องบรรณาการ	๕๖๓
นางจ้อมเคียดแค้นลักหนีไปเมืองปะกัน	๕๗๑
ท้าวชุงยกพลไปตีเมืองตุมวาง	๕๙๙
กองทัพท้าวชุงแตกถอยไปเมืองปะกัน	๖๒๙
ท้าวชุงส่งคนมาส่งข่าวเมืองเงินยางและย้ายเจือง	๖๓๒
ท้าวชุงให้เอาแม่กับลูกและหลาน กลับคืนไปเมืองเงินยาง	๖๔๐
ท้าวชุงตายคาสนามอยู่เมืองปะกัน	๖๔๖
ท้าวเจืองยกทัพไปตีเมืองตุมวางอีก	๖๙๔
<i>เชิงอรรถ</i>	๗๔๒
ภาคผนวก	๗๕๑
<i>สำเนาไมโครฟิล์ม</i>	๗๕๒

คำนิยม

“ท้าวสูง ท้าวเจือง” เป็นเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในตำนาน พงศาวดาร และวรรณกรรมของชนชาติต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งในรอบหลายปีที่ผ่านมา ได้มีการรวบรวมและศึกษาเอกสารตำนานเกี่ยวกับท้าวสูง ท้าวเจือง จำนวนต่างๆ เพื่อสืบค้นร่องรอยความเป็นมาและความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคนี้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ ทำให้ผลการศึกษาไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าไรนัก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงยินดีอย่างยิ่งที่สำนักศิลปวัฒนธรรม บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) โดยความร่วมมือของสมาคมไทย-ลาวเพื่อมิตรภาพ ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ท้าวสูง ท้าวเจือง” ที่เขียนโดยกวีเมืองหลวงพระบางและชำระตรวจสอบโดยมหาสิลา วีระวงส์ ผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมลาว ที่เป็นโคลงที่มีความยาวเกือบ ๕,๐๐๐ บท ขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งได้มีการปริวรรตเป็นอักษรไทย รวมถึงมีคำอธิบายศัพท์ที่ง่ายขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่าน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หวังว่าวรรณคดีชิ้นนี้จะเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์และผู้สนใจด้านศิลปวัฒนธรรมจะได้อ่าน เพราะจะทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีสมัยโบราณอย่างละเอียด ทั้งชื่อเมือง สถานที่ บุคคล และการแต่งกาย ฯลฯ ถือเป็นคลังความรู้ทางประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณคดี สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย-ลาวในสมัยโบราณที่ทรงคุณค่า และที่สำคัญคือทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจในวัฒนธรรมอันหลากหลายของภูมิภาคแห่งนี้

นอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้แล้ว หนังสือเล่มนี้คงมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วย

นางปรีศนา พงษ์ทัตศิริกุล

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กรกฎาคม ๒๕๔๘

คำขอบคุณ

หนังสือท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง เล่มนี้ เป็นมหากาพย์ที่ยิ่งใหญ่ของอุษาคเนย์ เล่มหนึ่ง ที่จะเจาะเวลาหาอดีตเข้าไปด้วยความลึกซึ้งและกว้างขวางทั้งในปัจจุบัน อนาคต หรืออย่างน้อยก็รักษาสถิติของโลกไว้ก่อนถึงกาลวิบัติด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

แต่สมบัติของโลกชนิดนี้หามีมหาศาลอย่างหนังสือชุดนี้ ถ้าไม่มีผู้ช่วย ส่งกำลังบำรุงแล้ว ถ้อยคำ ศัพท์ เสียง จะออกงามเป็นจินตนาการที่เชื่อความจริงกับประวัติศาสตร์ไปมิรอดเลย

ในฐานะเครือหนังสือมิติน ผมใคร่ขอขอบคุณ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

สมาคมไทย-ลาว เพื่อมิตรภาพ

บริษัท ข.การช่าง จำกัด (มหาชน)

บริษัท บ้านบุญ จำกัด (มหาชน)

บริษัท ล็อกซ์เลย์ จำกัด (มหาชน)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

บริษัท ไทยเบฟเวอเรจส์ จำกัด (มหาชน)

บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

บริษัท ฟอรั (ประเทศไทย) จำกัด

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

บริษัท แอ็ดวานซ์ อะโกร จำกัด (มหาชน)

ที่ช่วยกันสร้างหนังสือชุดนี้ให้สำเร็จขึ้นมา

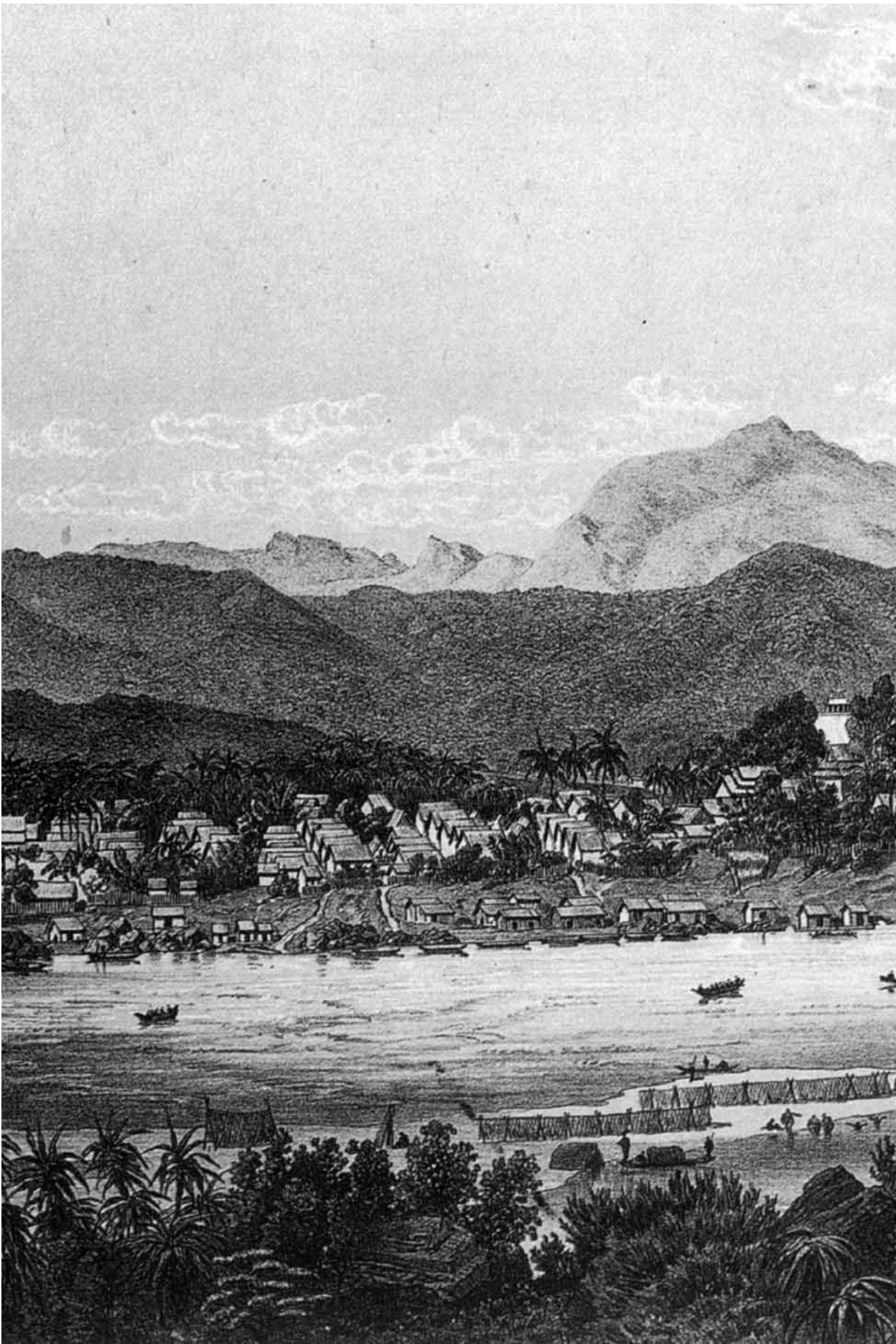
ขอศัพท์เสียงแห่งปัญญา ความสามารถของบรรพบุรุษในทวีป ความอยู่รอดทางใจ ทางกายของสังคมเกษตรกรรม จะเป็นหนทางทอดไปสู่อนาคต เบื้องหน้า ด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจในกำพืดดั้งเดิมของตัวเองทั่วกันเทอญ

พื้นฐานของความรัก ความศรัทธาในสังคมเกษตรกรรมที่มีอยู่เท่านี้ จึงได้รอดปลอดภัยตลอดมา จะไม่รอดก็เพราะสิ่ง...อย่างอื่น ไม่ใช่สังคมเกษตรกรรมที่มีมหากาพย์ภายใต้ปัญญา และธรรมชาติที่เอื้อมนุษย์ให้มีใจสูง ในทุกท้องถิ่นที่เป็นนิคมคามชนบท

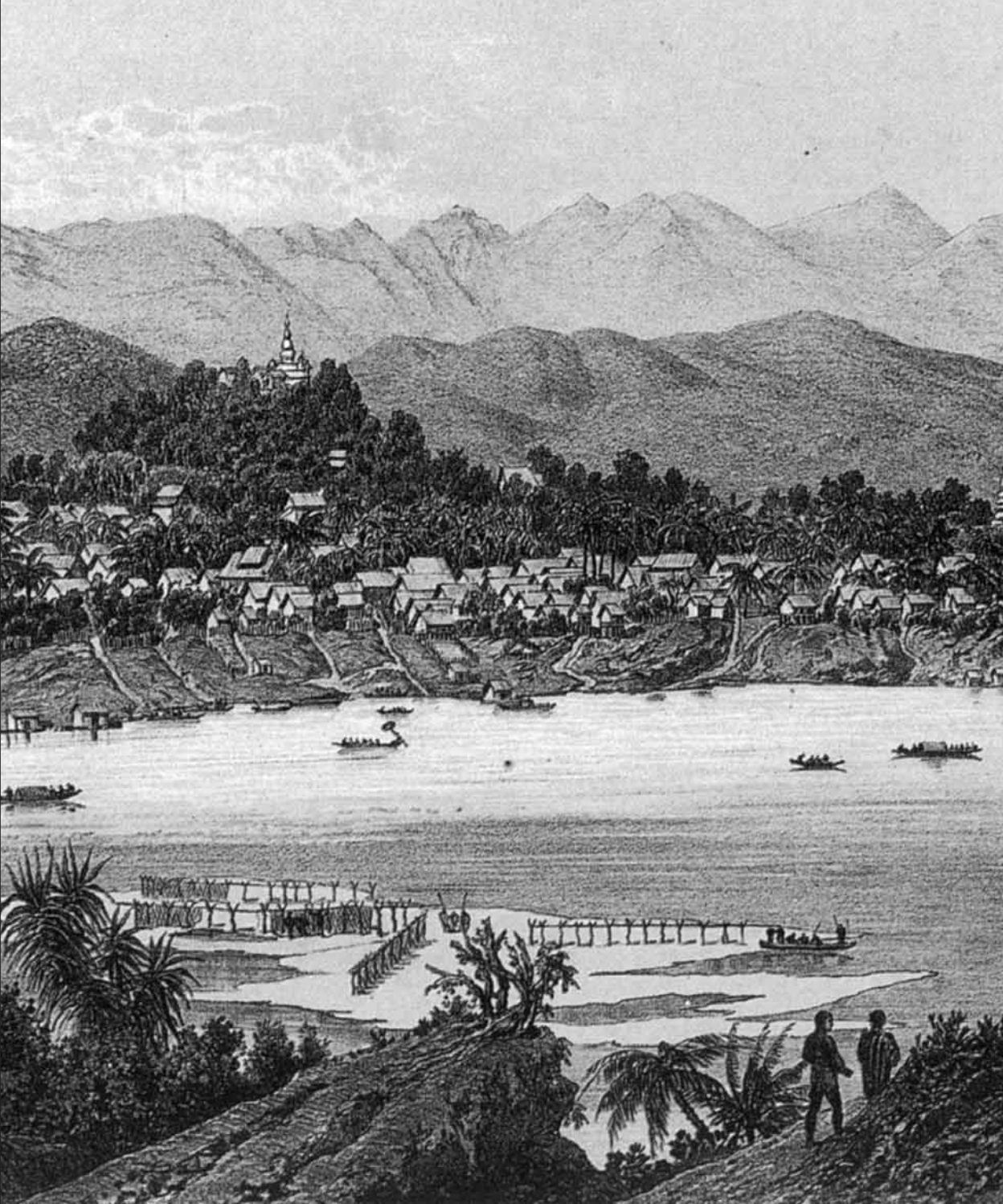
ค่อยๆ และอ่าน ค้นคว้าที่ละคำสองคำดูเถอะครับ

ขรรค์ชัย บุนปาน

สิงหาคม ๒๕๔๘

แม่น้ำโขง (น้ำแม่ของ) จากฝั่งตรงข้ามเมืองหลวงพระบาง รูปนี้เป็นลายเส้นฝีมือช่างในคณะสำรวจชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาสำรวจระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๙-๒๔๑๑ เมื่อปลายแผ่นดินรัชกาลที่ ๔ ถึงต้นแผ่นดินรัชกาลที่ ๕

ขุนเจ็อง รูปเขียนจากจินตนาการ ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่ห้องก่อนจะเป็นลานนา
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา